

La caiguda del mur de les lamentacions

Al País Valencià, elecció rere elecció, desenes de milers de paperetes han xocat contra la tanca d'accés més exigent de tot l'Estat espanyol: un 5% autonòmic que ben aviat quedarà rebaixat de manera sensible.

El PP, amb menys d'un terç dels diputats, ha perdut la capacitat de blocar la llei electoral, i els altres quatre grups estan a punt d'arribar a un acord. El 3% és a tocar. Només cal precisar-ne l'àmbit: provincial o autonòmic?

Reportatge de Víctor Maceda

Durant la seua etapa presidencial, Francisco Camps patia malsons continuats. En un dels més insistents, algú revelava les seues converses no aptes per a diabètics amb Álvaro Pérez, *el Bigotes*. En un altre, de sobte, els valencians descobrien que la Fórmula 1 no havia eixit gratis, com assegurava ell, sinó que havia costat vora 300 milions d'euros. El pitjor malson de tots, però, va sobresaltar-lo la nit que va somiar que les dues grans caixes d'estalvi pròpies i la radio-televisió pública entraven en fallida tècnica. Ni Canal 9 ni Ràdio Nou ni Bancaixa ni la CAM. Els braços armats del PP s'esfondraven per complet.

Ni en el pitjor dels seus malsons, però, Camps no imaginava que el seu partit ocuparia algun dia menys d'un terç dels escons de les Corts valencianes. Per això, quan va escometre la reforma estatutària que va entrar en vigor el 2006 i els socialistes, *in extremis*, van establir com a condició *sine qua non* que la tanca electoral del 5% desapareguera del re-

dactat de l'Estatut, va acceptar-ho amb un altre tipus de blindatge: qualsevol modificació de la llei electoral —on la barrera continuava ben viva— hauria de requerir el suport de dues terceres parts de l'hemicicle. Fins aleshores, la majoria exigida per retocar-la havia sigut de tres cinquenes parts.

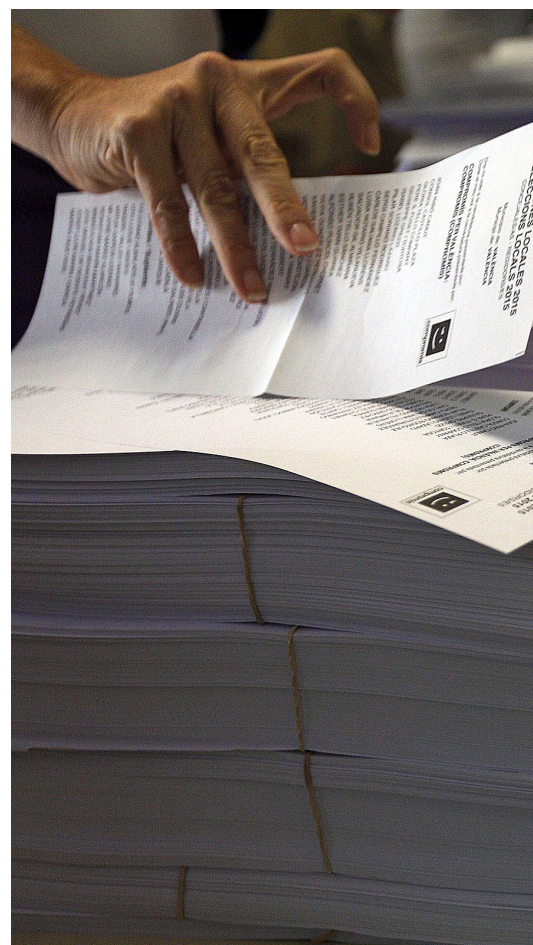
Si ja resultava difícil que el PP quedara per sota dels 40 escons, que no arribara als 34 semblava quimèric. I, en efecte, tant a les eleccions valencianes del 2007 —54 diputats— com a les del 2011 —55 diputats—, els populars van situar-se molt per damunt d'aquella xifra. Però la caiguda severíssima del 2015 —31 escons— va desposseir-los de la capacitat de blocatge i, gràcies a això, el 5% dels vots necessaris per accedir a les Corts —el mur contra el qual han topat partits de tota mena— està a punt de morir. Una vella aspiració dels seus rivals.

No debades, ens trobem davant la barrera electoral més elevada de l'Estat espanyol: en cap altra comunitat pluriprovincial cal obtenir un 5% autonò-

mic per disposar de representació. Així, mentre al País Basc, l'any 2012, UPyD va poder obtenir un escó per Àlaba amb tan sols 5.450 vots, els nacionalistes valencians —primerament com a Unitat del Poble Valencià (UPV), més tard estructurats al voltant del Bloc— i Esquerra Unida (EUPV) s'han quedat sense malgrat tenir-ne més de 100.000.

Una rêmora del passat que, originàriament, buscava dos objectius: en clau valenciana, dificultar l'entrada d'una força cantonalista provinent del sud del país, i en clau espanyola, entrebancar la consolidació del nacionalisme valencià d'arrel fusteriana, una obsessió compartida pel socialista Alfonso Guerra i l'ucedista Fernando Abril Martorell, els dos *pares* de l'Estatut valencià.

L'estratègia va tenir èxit. En tot aquest temps, el nacionalisme valencià només ha accedit al palau dels Borja quan s'ha integrat en coalicions electorals: el 1987, amb Esquerra Unida, i a partir del 2007, com a Compromís, que en la versió primigènica també incloïa EUPV. La prin-

EFE

cipal víctima de l'altre bàndol va ser la regionalista Unió Valenciana, que l'any 1999, tot i tenir 106.000 sufragis, va esdevenir extraparlamentària, cosa que va afavorir el seu procés de fagocitació a càrrec del PP. A Catalunya, en canvi, la tanca electoral del 3% va permetre la irrupció de Ciutadans: amb menys de 90.000 vots, el partit d'Albert Rivera va estrenar-se amb tres escons als comicis del 2006. Aquella llavor va germinar tant que, en aquests moments, la formació taronja pot presumir de tenir 13 diputats a les Corts valencianes.

El paper de Ciutadans

Toni Subiela n'és un. Encara que no és síndic ni portaveu adjunt, el seu paper al si del grup ha sigut molt destacable d'ençà que va començar la legislatura. Ha negociat temes tan importants com la llei de creació de la nova radiotelevisió valenciana, que a Ciutadans no veien com una prioritat, sinó més aviat el contrari. Després de diversos mesos de negociacions, al ple que validava la llei, van pré-

mer el botó del "sí" conjuntament amb el PSPV-PSOE, Compromís i Podem, el tripartit que dona suport al Govern.

Lluny de ser una excepció, la coincidència d'aquests quatre grups a l'hora de votar a les Corts ha resultat habitual en els dos primers anys de legislatura. Molt més que no sembla. Ara fa dues setmanes van donar el vist-i-plau a la llei que reconeix els drets de les persones transsexuals, en què el PP va quedar-se novament aïllat, votant-hi en contra. Tot apunta que amb la llei electoral —que no ha patit alteracions substancials des que va veure la llum, a principis dels 80— succeirà igual. "La seua reforma és un dels nostres pilars polítics, la llei demana uns canvis i tenim la intenció d'aconseguir-los", explica Subiela, qui hauria preferit que la modificació de la norma, no obstant això, "s'ajornara fins a l'aprovació d'un nou Estatut, per tal que fóra més avançada".

"Comissió especial d'estudi respecte a la possibilitat d'una àmplia reforma de l'Estatut d'autonomia de la Comuni-

tat Valenciana". Si fem cas literal a la seua denominació, l'òrgan parlamentari que negocia la reforma electoral té la missió de consensuar un nou text estatutari. L'últim que van impulsar les Corts es remunta al 2011 —incorpora una disposició addicional que garanteix unes inversions de l'Estat en infraestructures equiparables al pes demogràfic del País Valencià— no ha entrat en vigor perquè encara no ha estat referendat pel Congrés i el Senat. Rajoy no té pressa.

Conscients de les dificultats que comporta qualsevol reforma de l'Estatut, els grups progressistes van elaborar un calendari de treball que prioritzava absolutament la reforma electoral. Fins que aquesta no estiguera enllestida, no encetarien el debat sobre el nou marc estatutari. Calia aprofitar la pèrdua de la posició de blocatge del PP per tal d'introduir la rebaixa del 5%. "Ara tindrem la llei electoral més ràpidament", es felicita Subiela, "però, si volem que siga bona de debò, caldrà reformar-la una altra vegada així que reformem l'Estatut".

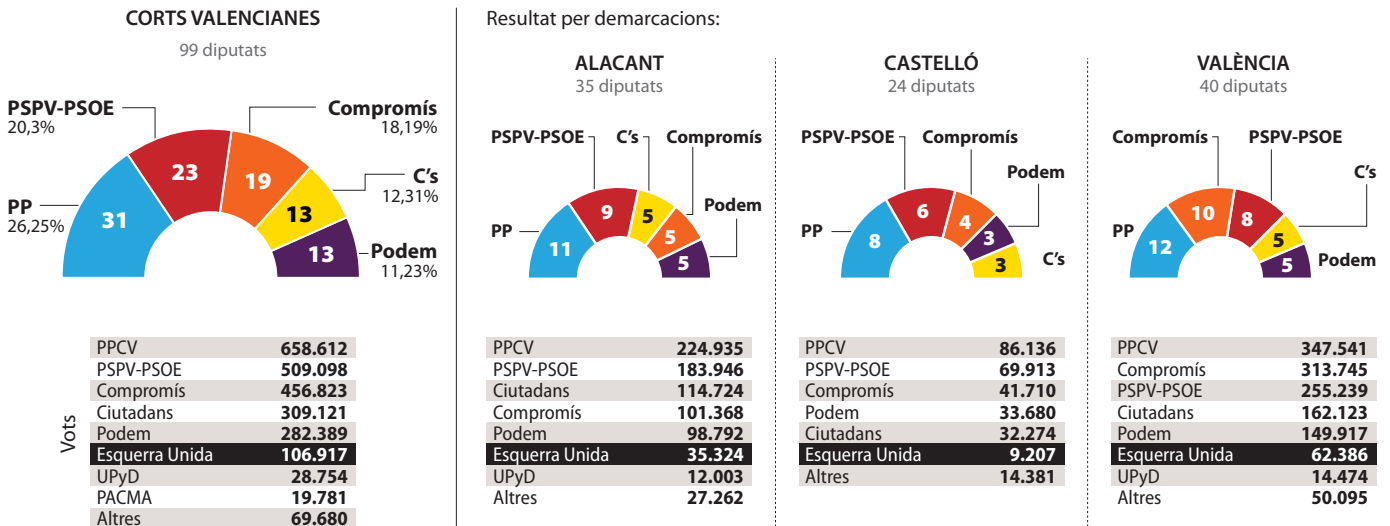
La norma de rang inferior ha de respectar la de rang superior, i l'actual *carta magna* valenciana impedeix d'introduir-hi la circumscripció única o de reduir la sobrerrepresentació de la província de Castelló, que escull 24 diputats de 99, per bé que poblacionalment equival a l'11,5%. Li pertoca un diputat per cada 17.300 electors, menys de la meitat que a Alacant (35.600) i prop d'una tercera part que a València (48.600). València i Alacant trien 40 i 35 diputats, respectivament, però atenent a raons demogràfiques en exclusiva, n'haurien d'escollir 50 i 36. I Castelló, 13.

Passa que l'Estatut vigent impedeix que cap demarcació tinga menys de 20 escons. Amb tot, Toni Subiela no veuria malament que, a partir de la nova llei electoral, Castelló perdera quatre diputats i es quedara amb el mínim legal. "Sempre defensarem que el repartiment siga el més proporcional possible", rebla.

Sobre la tanca d'accés, Ciutadans s'inclina per fixar-la en el 3% dels vots a ni- →

Els efectes de la tanca electoral valenciana

RESULTAT DE LES ELECCIONS VALENCIANES DEL 24 DE MAIG DEL 2015

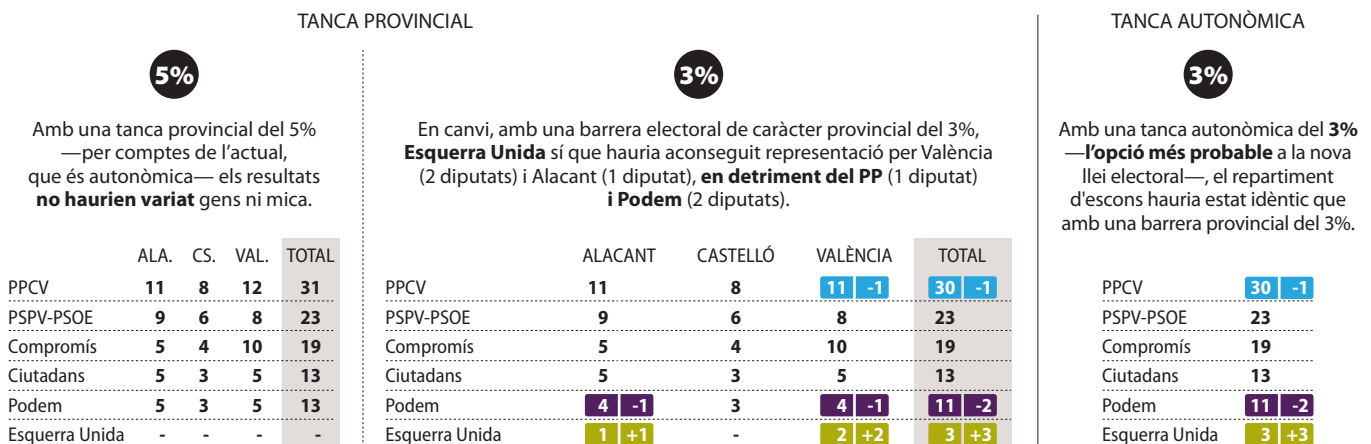

Amb la tanca que cal superar actualment a l'hora d'accedir a les Corts valencianes —el **5% autonòmic**— i la distribució d'escons vigent a les **tres circumscripcions electorals** —Alacant (35 diputats), Castelló (24 diputats) i València (40 diputats)—, el resultat dels últims comicis es va traduir en aquest mapa polític. Esquerra Unida, malgrat haver obtingut més de 100.000 sufragis, va quedar fora de l'hemicicle.

PROJECCIÓ AMB UNA DEMARCATIÓ ÚNICA

PROJECCIÓ AMB TRES DEMARCATIONS, COM FINS ARA

→ vell autonòmic, però no tanca la porta al 3% provincial: “Potser seria rebaixar la massa, però en podem parlar, no ens hem marcat línies roges”.

L'últim puntal del 5%

Després d'un any i mig de reunions i compareixences d'experts en comissió, en els propers dies els grups emetran un dictamen conjunt que es limitarà a detallar de què s'ha parlat. A continuació, abans de l'estiu, s'elaborarà un esborrany de la nova llei, que previsiblement comptarà amb la negativa frontal dels conservadors. Tanmateix, els seus 31 diputats no podran aturar la reducció de la tanca ni la resta de canvis que pacten els partits progressistes i Ciutadans. La llei s'aprovarà abans no acabe 2017 o, a tot estirar, el primer trimestre del 2018.

L'únic puntal que sosté el mur del 5% porta el logotip del PP. Luis Santamaría, qui fou conseller de Governació amb Alberto Fabra, ha defensat la postura dels populars a la comissió i no se'n sap avenir. “No sabem encara quina barrera defensarem com a grup”, diu Santamaría, “però ens pareixeria totalment irresponsable que es modificara una llei tan important sense consensuar-la amb el principal partit de la Comunitat Valenciana”.

El fet cert és que l'únic expert que ha desfilat per la comissió que no ha considerat excessiva la tanca autonòmica del

5% ha estat Antonio Luis Martínez Pujalte, catedràtic de dret constitucional de la Universitat Miguel Hernández d'Elx, qui va comparèixer a proposta del PP.

Santamaría alerta dels riscos que implicaria la rebaixa de la barrera al 3%: “La llei electoral té vocació de permanència, i en una conjuntura històrica com la present, en què sorgeixen partits ultradretans arreu d'Europa, rebaixar-la massa podria afavorir-ne l'entrada d'algun. I tenint en compte l'actitud de l'actual Govern valencià, que menyspreja Alacant, tampoc no seria estrany que apareguera una formació cantonalista que apostara per la disgregació de la Comunitat. N'hem de ser conscients. La resta de grups haurien de reflexionar-hi i actuar de manera prudent”.

La possibilitat que la circumscripció castellonenca perda quatre diputats tampoc no és ben rebuda pel PP, que advoça per “un model de convivència en què tothom se senta respectat”. Santamaría opina que “a Castelló es generaria una sensació de greuge que, a poc a poc, podria minar la convivència”. No sols això, sinó que, segons ell, “l'increment del pes del vot urbà pot posar en perill l'estabilitat, afavorint un mapa polític cada cop més fragmentat, que si evoluciona com fins ara, pot semblar l'italià”.

“Nosaltres fins i tot hem plantejat que cada província tinga 20 diputats, com

estableix l'Estatut, i que els altres 39 s'escullen a través de circumscripcions menudes, uninominals, però ningú no vol sentir-ne a parlar”, es plany Santamaría, que fa una crida a Ciutadans per tal que “antepose la cohesió territorial i la governabilitat”.

I el 3% provincial?

La governabilitat, ara l'ostenten els socialistes i Compromís, amb la col·laboració externa de Podem. Manuel Mata, síndic dels primers, no veuria malament una tanca “del 5% o del 3% provincial”, uns dubtes que tenen a veure, també, amb la possibilitat que sorgesca una força d'extrema dreta que pugui accedir a l'hemicicle amb unes quantes desenes de milers de vots.

“Un dels compromisos de l'Acord del Botànic era la reducció de la tanca electoral, anem a fer-ho, però hem de saber que potser estem aplanant el camí a algun grupusclet extremista o de caire segregacionista”, reitera. Mata afegeix que el PSPV farà “tots els possibles” perquè “els vots de Castelló no valguen un 40% més que els de València”. En tot cas, ho condiciona al tràmit parlamentari.

Els socialistes es mostren partidaris d'un sistema paritari d'estil *cremallera* — un candidat de cada gènere — però això desagrada a Ciutadans. I Compromís i Podem, que també el defensen, aposten →

Quan el 2% dels vots fa trontollar majories absolutes

Si la tanca autonòmica del 5% haguera estat del 3%, el PSPV-PSOE no hauria obtingut majoria absoluta l'any 1991. A més, la UPV i el posterior Bloc haurien accedit a les Corts valencianes als comicis del 1983, el 1991, el 1999 i el 2003. Igualment, la rebaixa de la barrera electoral hauria permès l'entrada del CDS, el 1991, i de la regionalista Unió Valenciana, els anys 1999 i 2003. Fins al 2007, l'hemicicle tenia 89 diputats, i la majoria absoluta se situava en 45.

1983

	5%	3%	
PSPV-PSOE	51	50	-1
AP-PDP-UL-UV	32	31	-1
PCE-PCPV	6	6	
UPV	-	2	+2

escons variació

1991

	5%	3%	
PSPV-PSOE	45	43	-2
PP	31	28	-3
UV	7	7	
Esquerra Unida	6	6	
CDS	-	3	+3
UPV	-	2	+2

1999

	5%	3%	
PP	49	46	-3
PSPV-PSOE	35	32	-3
Esquerra Unida	5	5	
UV	-	3	+3
Bloc	-	3	+3

2003

	5%	3%	
PP	48	46	-2
PSPV-PSOE	35	35	
Esquerra Unida	6	4	-2
Bloc	-	3	+3
UV	-	1	+1

El 1995, UPV va obtenir el 4,21% a la demarcació de Castelló, però a l'àmbit autonòmic va quedar-se en el 2,73%.

El 2003, UV va aconseguir el 3,9% a la circumscripció de València, però al conjunt del país va situar-se en el 2,98%.

El 2011, UPyD va arribar al 3,1% a Alacant, però a nivell global només va reunir el 2,44% dels vots.

La comissió de les Corts encarregada d'estudiar una reforma estatutària ha centrat tots els seus esforços, de moment, a modificar la llei electoral. D'esquerra a dreta, el popular Luis Santamaría, acompanyat de la seua companya de grup María José Ferrer, intervé davant la presència de Toni Subiela (Ciutadans), Antonio Montiel (Podem), Fran Ferri (Compromís) i els socialistes José Muñoz i Manuel Mata. A sota, Ignacio Blanco, candidat d'Esquerra Unida a la presidència de la Generalitat, vota als comicis del 2015: més de 106.000 paperetes com aquella van acabar a la paperera.

Montiel tampoc no les té totes en el tema de la sobrerrepresentació de Castelló, atès que “pot convertir-se en un problema polític”. “Vertebrar el país implica fer cessions com aquesta”, assenyala, i de seguida puntualitza que el seu grup encara no ha adoptat una posició en ferm sobre la qüestió.

Les vacil·lacions del PSPV al voltant del 3% provincial i la preferència clara que exhibeix Ciutadans pel 3% autonòmic fa pensar que l'opció finalment consensuada serà aquesta. Això esvairia una mica el fantasma del cantonalisme alacantí. Siga com siga [vegeu gràfic de la pàgina anterior], als darrers comicis, el repartiment d'escons hauria estat idèntic amb una tanca del 3% autonòmic o del 3% provincial. En tots dos supòsits, EUPV hauria obtingut tres escons. En un escenari hipotètic de circumscripció única, se n'hauria anotat quatre.

Aspectes com la limitació de mandats del president —“si en tenim un de molt bo, per què impedir-li que continue?”, es pregunta Santamaría— o les incompatibilitats per ocupar un escó —“si Tierno Galván haguera volgut ser diputat a l'Assemblea de Madrid, hauria estat lògic que el vetaren pel fet de ser alcalde?”, diu— generen massa controvèrsia perquè s'albire una posició unitària, compartida per dos terços dels diputats.

La clau de volta és la rebaixa de la barrera electoral al 3%, que sí que es concretarà. Un retoc que —confessen alguns— no entusiasma gens ni mica Iniciativa del Poble Valencià, l'altra gran pota que sosté Compromís. Temen que el sector del Bloc més moderat i distanciat de Mónica Oltra no amenace amb l'escissió quan toque negociar les quotes de cada partit a les primàries, o cas que es plantejara un acord preelectoral amb Podem. El 3% és massa llaminer —uns 65.000 vots— per no intentar-ho en solitari. La creació recent del corrent intern Bloc i País pot anar en aquesta direcció. Alguns dels seus membres fa mesos que sempre pregunten el mateix:

—Abaixeu la barrera electoral o què? ●

→ sense embuts per una barrera provincial del 3%. Fran Ferri, el síndic de la coalició valencianista, exposa que “el PSPV anhela una reforma de mínims que, per exemple, no impedisca a un alcalde de ser diputat, cosa que nosaltres volem prohibir per llei”. L'aspiració de Compromís té un nom: circumscripció única a tot el País Valencià, però sense la reforma de l'Estatut, resulta inviable. Per això planteja un sistema que millore la proporcionalitat, pel qual els 39 escons que l'Estatut no assigna a ningú, es repartescuen entre les tres demarcacions, seguint uns criteris que primarien València —podria guanyar tres actes— i Alacant —n'escolliria una més.

Ferri lamenta la poca predisposició del PP a rebaixar el límit del 5% i no descarta que —com va passar durant la tramitació de la llei de creació de la radiotelevisió— els representants d'aquesta formació deixen buides les seues cadidres a la ponència que debatrà la nova llei electoral. Una manera d'explicitar el seu rebuig a la reforma.

De la seua banda, Antonio Montiel, el síndic de Podem, és optimista i pensa que és factible acordar amb els socialistes la tanca provincial del 3%. “Desconec quina serà la posició final de Ciutadans,

però després d'haver assistit a les jornades de la comissió, tinc bones palpacions”, afirma. En canvi, veu més reticències en Ciutadans a l'hora d'acceptar les llistes *cremallera*, que, segons Montiel, “caldrà ajornar fins després de la reforma de l'Estatut”. Una data inconcreta en què el PP podria disposar de la minoria de blocatge de què no gaudeix ara.